

JO:s årsberättelse till 1961 års riksdag

I likhet med föregående år (Skattenytt 1960 s. 82) skall här i starkt koncentrerad form lämnas en redogörelse för en del JO-uttalanden ur den till årets riksdag avlämnade ämbetsberättelsen, vilka äro av särskilt intresse för den praktiskt verksamme taxeringsmannen.

1. Föreskrift om skyldighet för domstol att till taxeringsintendent översända avskrift av domar i mål om deklara-tionsbrott.

(Ämbetsberättelsen s. 215—225.)

Som ett led i strävandena att bekämpa skattefusk åligger det enligt 118 § andra stycket TF taxeringsintendent att göra anmälan till åklagare, om anledning förekommer att deklara-tionsbrott förövats. Taxeringsintendenten i sin tur erhåller i första hand kännedom om misstänkt brottslighet genom taxeringsnämnderna, vilkas ordförande enligt nyssnämnda lagrum ålagts att underrätta taxeringsintenden-ten härom.

Huruvida en skattskyldig gjort sig skyldig till deklara-tionsbrott kräver ofta ingående överväganden av såväl straffrättslig som skatteteknisk art, varför uppenbarligen en viss samverkan mellan taxerings- och åklagarmyndigheterna är erforderlig och ofrånkomlig.

JO konstaterar att vissa brister förefinns i samarbetet mellan dessa myndigheter, vilka brister särskilt på taxeringshåll känts besvärande och på många håll utlöst krav på åtgärder i syfte att åvåga-bringa bättre förhållanden.

Åklagarens skyldighet.

JO anför härom: Det förekommer ofta att vederbörande taxeringsintendent icke underrättas om beslut av åklagare att förundersökning om deklara-tionsbrott nedlagts eller att åtal icke skall väckas. Även om särskild föreskrift icke meddelats, måste dock åklagare anses skyldig att besvara taxeringsintendents anhållan att bli underrättad om åklagarens beslut i ärendet, som taxeringsintendenten jämlikt skatteförfattningarna anmält till åklagaren. I förevarande hänseende har riksåklagaren uttalat, att åklagarna böra, jämlikt 14 § förundersökningskungörelsen, utan dröjsmål underrätta den taxeringsintendent, som påkallat åklagaråtgärd i ärendet, om beslut att nedlägga förundersökningen eller att åtal ej skall väckas. Då man torde kunna förutsätta att åklagarna skola förfara i enlighet med vad riksåklagaren sålunda uttalat, torde vidare åtgärd härutinnan icke vara påkallad.

RÅ har i cirkulärskrivelse den 28 nov. 1960 inskräp-t åklagarnas skyldighet i berörda avseenden.

Domstolens skyldighet.

Vad man från taxeringsintendenternas sida framför allt pekat på är angelägenheten av att utan dröjsmål erhålla del av domar i mål om deklara-tionsbrott. Syftet härmed är att taxeringsintendent bör få kännedom om dom i mål om deklara-tionsbrott i så god tid, att han får tillfälle att överväga om han bör hos vederbörande åklagare göra framställning om att talan mot domen fullföljes. Härigenom skulle

taxeringsintendenten kunna verka för en mera likformig bedömning av åtalen för deklarationsbrott och för att straffen för dylika brott bestämmas på ett sådant sätt att de skattskyldiga bli klart medvetna om att falskdeklaration och vårdslös deklara-tion utgöra allvarliga lagöverträdelser. En dylik uppgift för taxeringsintendent är väl förenlig med den honom av statsmakterna ålagda uppgiften att tillse att beskattningen blir i möjligaste mån likformig och rättvis. Vidare är det önskvärt att taxeringsintendenten får tillfälle att i god tid före fullföljdstidens utgång be-vaka att skattetekniska synpunkter till-mätts tillbörligt beaktande vid bedöm-ningen av målet. — Från taxeringshåll har därjämte framhållits vikten av att taxeringsmyndigheterna utan tidsutdräkt erhålla underrättelse om att deklara-tionsmål förklarats vilande i avvaktan på slutlig prövning av taxeringsfrågan. Syf-tet härmed är att taxeringsintendenten omedelbart skall kunna vidtaga åtgärder för beskattningsmålets slutförande så snabbt som möjligt.

JO uttalar i överensstämmelse med av riksskattenämnden och riksåklagarämbetet uttalade meningar, att den lämpligaste åtgärden för tillgodoseende av taxerings-intendenternas önskemål är att domsto-larna åläggas att till vederbörande inten-dent översända domar samt beslut om vilandeförklaring i mål om deklara-tionsbrott. Det merarbete, som härigenom skulle åläggas domstolarna, anser JO oväsentligt och torde i varje fall — sett från allmän synpunkt — väl uppvägas av de betydande fördelar man vinner i and-ra hänseenden. JO har i skrivelse till Kungl. Maj:t framhållit önskvärdenheten av att föreskrift bör utfärdas om skyldig-

het för domstol att skyndsamt till taxe-ringsintendent översända avskrift av dom i mål om deklarationsbrott och av beslut att förklara sådant mål vilande.

2. Förtursbehandling av skattemål, vars utgång är av betydelse för vilande åtalsmål.

(Ämbetsberättelsen s. 493—507.)

Erfarenheten ger klart vid handen — yttrar JO — att den förtursbehandling som enligt nu gällande regler föreskri-vits eller analogivis bör iakttagas i fråga om beskattningsmål, vars utgång är av betydelse för bedömningen av mål om deklara-tionsbrott, icke verkat i den ut-sträckning man skäligen kunnat påfordra. JO anser därför att skärpta föreskrifter äro påkallade. Att man gör vad som rim-ligen kan göras för att åvägabringa bät-tre processförhållanden i mål om deklara-tionsbrott anser JO vara desto angeläg-nare som en ökning av antalet komplice-rade dylika mål ter sig sannolik. Det måste nämligen antagas, att de successivt ökade personella resurserna på taxerings-sektionerna i förening med strävandena till större effektivitet vid taxeringen kom-ma att leda till effektivare taxeringskon-troll och därmed även ökad åtalsfrekvens. Den ordning som nu gäller i fråga om förtursbehandling av beskattningsmål an-ser JO icke ha fungerat tillfredsställande. Både kritik och reformförslag framföres, varav följande här återges.

Länsstyrelserna: Verkställd utredning ger klart vid handen, att dröjsmålen med kammarrättens avgöranden av dessa skattemål — här benämnda *åtalsmål* — främst beror på att länsstyrelsernas taxerings-sektioner icke med erforderlig skynds-samhet avgivit yttranden över anförda besvär över prövningsnämndens beslut. I betrak-

tande av att antalet "åtalsmål" på varje länsstyrelse icke är så stort, att dröjsmålen kan helt förklaras av den stora arbetsbördan och otillräckliga personalresurser anser JO dröjsmålen närmast bottna i att man på många håll bortsett från den i kammarrättstadsplan (SFS 1959 nr 545) intagna föreskriften om *förtursbehandling* av åtalsmålen. JO anser det oundgängligen erforderligt, att i *taxeringsförfattning* föreskrift lämnas om förtursbehandling hos länsstyrelse av skattemål, vars utgång är av betydelse för bedömning av mål om deklara-tionsbrott.

Kammarrätten: JO anser efter verkställd utredning, att tillräckliga skäl icke förefinnes att förorda en skärpning av gällande förtursregel i syfte att tillförsäkra dessa mål en så skyndsamt handläggning som möjligt.

Regeringsrätten: JO erinrar om att hans företrädare i ämbetet redan den 12 december 1949 hemställde att i 1926 års stadga om behandlingen inom statsdepartementen av ärenden som tillhöra regeringsrätten en uttrycklig föreskrift om förtursrätt måtte intagas för "åtalsmålen" vidkommande. JO konstaterar att några konkreta åtgärder i det med den dåvarande JO:s framställning avsedda syftet icke företagits. JO yttrar nu: Vad i nu förevarande ärende blivit upplyst visar emellertid på ett övertygande sätt nödvändigheten av att utfärda föreskrift i det med framställningen avsedda syftet. Genom införande av en sådan föreskrift beträffande föredragningen i regeringsrätten skulle på ett klagande sätt fastslås angelägenheten från allmän synpunkt av att största skyndsamt iakttages vid handläggningen av skattemål, varom här är fråga.

3. Länsassessor har i egenskap av t f landskamrerare såsom ordförande i länsprövningsnämnd deltagit i prövningen av vissa taxeringar, oaktat han såsom ordförande i vederbörande taxeringsnämnd tidigare tagit befattning med samma taxeringar och följaktligen varit jävig att delta i prövningsnämndens handläggning.

(Ämbetsberättelsen s. 228—233.)

Av ämbetsberättelsen framgår, att vederbörande vid ett tvådagars sammanträde med prövningsnämnden — varvid 660 ärenden handlagts — förbisett att han som ordförande i taxeringsnämnden handlagt två av de överklagade taxeringarna. Vederbörande medgav förbiseendet, som han ansåg bero på "den trötthet som mot slutet av ett pressande prövningsnämndssammanträde oundvikligen då och då måste göra sig gällande". (Det bör framhållas att det icke ens ifrågasatts att ärendena skulle annorledes avgjorts om en ojävig ordförande fungerat.) I den åtalsinstruktion som JO upprättade betonades vikten av att gällande jävsbestämmelser iakttagas: "Reglerna om jäv äro av grundläggande betydelse för den offentliga verksamheten. De avse icke blott att i det enskilda fallet garantera en opartisk handläggning utan syfta även att förebygga uppkomsten hos allmänheten av ogrundade misstankar om ovidkommande hänsyn. För att icke rubba allmänhetens förtroende till myndigheternas objektivitet är det därför av vikt, att givna bestämmelser om jäv strikt iakttagas. Även i fall, där — såsom här är fallet — må-lens beskaffenhet är sådan, att misstanke om ovidkommande hänsyn icke borde kunna uppkomma, är det angeläget att jävsreglerna noggrant iakttagas för att icke hos allmänheten skall kunna uppkom-

ma den föreställningen, att betydelsefulla föreskrifter kunna av myndigheterna godtyckligt och opåttalt åsidosättas. Det sagda gäller självfallet i alldeles speciell grad i fråga om skattemålen. En riktig handläggning av dessa mål är av betydelse för alla medborgare. Härtill kommer att överträdelse av jävsbestämmelserna kan medföra undanröjande av taxering och återförvisning. Statsmakterna ha också särskilt understrukit vikten av att jävsreglerna iakttagas vid handläggning av skattemål genom den i 30 § i 1928 års taxeringskungörelse upptagna föreskriften om att dessa regler skola uppläsa vid varje beskattningsnämnds första sammanträde. Skyldigheten att noggrant iakttaga dessa bestämmelser måste givetvis med skärpa hävdas med avseende å tjänstemän i chefsställning. När en ordförande i en länsprövningsnämnd på ett flagrant sätt bryter mot de i taxeringsförordningen meddelade jävsbestämmelserna, kan detta därför icke av samhället lämnas obeivrat. Åtalet resulterade i 20 dagsböter för vederbörande.

4. Ordförande i taxeringsnämnd får icke såsom protokollförare biträda prövningsnämnd vid handläggning av besvär över taxeringar, i vilka han själv deltagit.

(Ämbetsberättelsen s. 388—389.)

I samband med inspektion år 1959 av en länsstyrelse uppmärksammade JO, att

såsom protokollförare i länsprövningsnämnden anlåtats en befattningshavare på landskontoret, som tillika var ordförande i taxeringsnämnd, och att från hans protokollföring icke undantagits ärenden som han handlagt såsom taxeringsnämndsordförande.

I anledning härav anförde JO följande: De i 85 § taxeringsförordningen meddelade bestämmelserna om jäv för ledamot i prövningsnämnd torde icke utan vidare gälla protokollförare i prövningsnämnd. De i 37 § länsstyrelseinstruktionen upptagna jävsföreskrifterna torde allenast ha avseende å handläggningen av ärenden inom länsstyrelse och sålunda icke vara direkt tillämpliga i förevarande fall. Det framstår såsom tveksamt huruvida rättegångsbalkens jävsbestämmelser eller eljest meddelade jävsföreskrifter kunna anses analogt tillämpliga å en protokollförare, som icke deltagit i ärendes avgörande. Oavsett huru därmed må förhålla sig, är det dock uppenbart att anlåtande av taxeringsnämndsordförande såsom protokollförare i prövningsnämnd vid handläggning och prövning av besvär över taxering, i vilken protokollföraren deltagit i taxeringsnämnden, är — på sätt här förut anförts — ägnat att rubba det förtroende till myndigheterna, som jävsbestämmelserna äro avsedda att skydda, och att en sådan ordning därför icke bör förekomma.

B. L.